

PROGRAM PRAC KONSERWATORKICH

ELEWACJI BUDYNKU

I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO IM. KRÓLA WŁADYSŁAWA
JAGIEŁŁY W DĘBICY

Opracował: Konserwator Dziej Sztuki mgr Tomasz Głowacz

Tarnów 2024

KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI

Tomasz Głowacz
mgr Tomasz Głowacz
Nr dyplomu 7067

OPRACOWANIE CHRONIONE PRAWEM AUTORSKIM

ALKAZAR - KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI
KOMPLEKSOWE PRACE KONSERWATORSKIE I RESTAURATORSKIE

ul. Krzyska 15B/1, 33-100 Tarnów
tel. +48 502 143 816
NIP: 873-294-30-76

e-mail: tomaszglowacz@gmail.com
www.konserwacjazabytkowtarnow.pl
www.facebook.com/alkazarkonserwacja

ALKAZAR

SPIS TREŚCI

Wstęp

- 1. Dane inwentaryzacyjne**
- 2. Opis i historia obiektu**
- 3. Stan zachowania i przyczyny zniszczeń**
- 4. Wnioski i założenia konserwatorskie**
- 5. Proponowane postępowanie konserwatorskie**
- 6. Dokumentacja fotograficzna**

WSTĘP

Niniejsze opracowanie dotyczy remontu konserwatorskiego wszystkich elewacji budynku 1 Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Władysława Jagiełły, znajdującego się przy ulicy Słowackiego 9 w Dębicy. Budynek zlokalizowany jest na działce nr 1414/1, obr. 0004 w mieście Dębica, jedn. ewid. 180301_1 Dębica, przy ul. Słowackiego 9. Inwestorem zadania jest: Powiat Dębicki, ul. Parkowa 28, 39-200 Dębica.

Celem opracowania jest ustalenie wniosków i założeń konserwatorskich oraz opracowanie Programu Prac Konserwatorskich dotyczący wszystkich elewacji budynku. W celu oceny stanu zachowania i ustalenia przyczyn zniszczeń przeprowadzono dokładne oględziny obiektu, przeanalizowano dokumentację archiwalną, nie wykonano badań stratygraficznych.

W związku z wpisem budynku do gminnej i wojewódzkiej ewidencji zabytków wszystkie prace remontowe powinny być uzgodnione z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Przemyślu Delegatura Rzeszów.

Wiek XIX i pierwsza połowa wieku XX to okres bardzo burzliwy i niestabilny w dziejach świata, ale w szczególności dla Polski, był okresem jednym z trudniejszych w dziejach naszego kraju. Wraz z pierwszym rozbiorem Polski, od 1772 roku Polska utraciła swoją suwerenność trwającą ponad sto lat, kiedy to w roku 1918 odzyskała niepodległość. Czasy rozbiorów i okupacji były trudne dla narodu polskiego, ale dzięki sile ducha oraz wiary w odzyskanie niepodległości nie pozwolili zapomnieć o patriotyzmie oraz o kulturze polskiej. Polacy na emigracji jak i na ziemiach okupowanych przez zaborców nie zrezygnowali ze swojej tożsamości i przez ponad sto lat kształtowali Polską tradycję, religię i kulturę, jednym z głównych jej nośników była sztuka, począwszy od literatury przez malarstwo, muzykę, teatr a kończąc na architekturze.

Architektura XIX i XX wieku charakteryzuje się użyciem wysokiej klasy materiałów, | z których powstawały niepowtarzalne detale architektoniczne oraz wyprawy tynkarskie, mowa tu m.in. o wysokohydraulicznym spoiwie znanym pod nazwą cement naturalny lub romański, który w późniejszych czasach wyparty został przez znacznie tańszy cement portlandzki. Cementy romańskie powstawały przez wypalenie naturalnie występujących złóż węgla wapnia, które zawierały wysoki procent gliny. Owe margle z uwagi na zawartość materiałów ilastych oraz węglanowych wymagały jedynie wyprężania w temperaturze spiekania (800-1200 ° C) po zmieleniu wypalano kamienie i otrzymywano spoiwo o znakomitej wytrzymałości mechanicznej i trwałości. Cementy romańskie zajmują miejsce pomiędzy wapnami hydraulicznymi oraz cementami portlandzkimi. Zasadniczą różnicą pomiędzy cementem romańskim a wapnem jest to, że cementy romańskie nie zawierają wolnego wapna dlatego nie wymagają gaszenia, natomiast od cementów portlandzkich odróżnia je skład chemiczny wynikający ze znacznie niższej temperatury wypału. Cement romański charakteryzuje krótki czas wiązania oraz minimalny skurcz, dlatego był bardzo popularny do wykonywania odlewów sztukaterii i detali architektonicznych, oprócz pięknej faktury cementy romańskie posiadały ciepły kolor, w zależności od domieszek kolor zmieniał się od żółtego do brązowego. Sztukaterie romańskie są bardzo trwałe, widoczne drobne rysy powierzchniowe, tworzące nieregularną siatkę spękań są charakterystyczne dla wypraw wykonanych z cementu romańskiego. Owe rysy są wynikiem skurczu przy schnięciu i zazwyczaj nie stanowią o wytrzymałości materiału, można śmiało przyjąć że są cechą charakterystyczną tynków i wyrobów romańskich.

Z uwagi na brak wiedzy obiekty, których elementy wykonano z cementu romańskiego zazwyczaj odnawiane były w sposób mało profesjonalny. Dzięki międzynarodowemu i interdyscyplinarnemu projektowi Rocem – Cement romański do właściwej konserwacji zabytków architektury, który rozpoczął się w 2003 roku, przywrócona została świadomość konserwatorska. Celem projektu było przebadanie zabytkowych wypraw elewacyjnych z cementów romańskich oraz przywrócenie tego historycznego materiału i technologii praktyce konserwatorskiej.

Głównymi zaletami współczesnych wypraw romańskich są :

- autentyczność z materiałem pierwotnym, historycznym

- kolejne naturalne spoiwo o zmiennej hydrauliczności, dostępne w pracach konserwatorskich (wapno, wapno hydrauliczne, cement naturalny)

- są spoiwami uniwersalnymi, pozwalają wykonać profile ciągnione, odlewy detali architektonicznych jak i tynków wielowarstwowych

- są materiałem czystym, nie zawiera soli!

- posiadają niewielki skurcz, dzięki czemu mogą być nakładane w grubych warstwach

- dzięki wysokiej porowatości oraz wysokiej wytrzymałości zaprawy o spoiwie cementu romańskiego zapewniają dobry transport wody oraz pary wodnej

- znakomicie imitują kamień

DANE INWENTARYZACYJNE

Nazwa obiektu: Dawny budynek Gimnazjum, obecnie I Liceum Ogólnokształcące im. Króla Władysława Jagiełły.

Rodzaj obiektu: Budynek murowany z cegły ceramicznej oraz cementowej, zbudowany na kamiennym fundamencie z kamiennym cokołem. Kamienny portal w ryzalicie frontowym oraz attyką prawdopodobnie tynkowaną cementem romańskim, detal zdobniczy wykonany z czerwonej cegły w nadprozach okien oraz uskokowym gzymsie wieńczącym i akcentach wykonanych z metaloplastyki.

Data powstania: 1907 r.

Styl: historyzm

Autor projektu: Teodor Talowski

Materiał i technika wykonania: Fundamenty kamienne, elewacje murowane z czerwonej cegły ceramicznej oraz z cegły wapienno- piaskowej z kruszywem kamiennym o spoiwie cementowym. Kamienny portal, tynki elewacji prawdopodobnie z cementu romańskiego. Spoina na elewacji w kolorze cementu oraz pomalowana w kolorze czarnym we wklęsłej formie powstałej z odbicia listewki w mokrej spoinie.

Nr Ewidencji zabytków: GEZ -34

Inwestor: Powiat Dębicki, ul. Parkowa 28, 39-200 Dębica

Adres: ul. Słowackiego 9,

OPIS I HISTORIA OBIEKTU

Budynek I Liceum Ogólnokształcącego im. Króla Władysława Jagiełły powstał w 1907r., zbudowany został wg projektu wybitnego krakowskiego architekta Teodora Talowskiego, jako Gimnazjum im. Franciszka Józefa. Jest to gmach składający się z dwóch budynków (szkoła i sala sportowa), o cechach neogotyckich, z cegły. Budynek szkoły jest trzypiętrowy z podpiwniczeniem, z wysokim dachem krytym dachówką, zbudowany na planie w kształcie podkowy, z wewnętrznym dziedzińcem. Budynek sali sportowej jest jednokondygnacyjny. Elewacje budynków licowane cegłą wapiennopiaskową, natomiast łukowe nadproża nad otworami oraz naroża budynku i pasy ozdobne ścian - czerwoną cegłą ceramiczną. Pod okapem gzyms i fryz arkadkowy również z cegły ceramicznej. Fasada frontowa budynku z ryzalitem na osi wejścia, zwieńczona szczytem ze spływami i prostokątnymi sterczynami, kamienny portal ujęty kolumnami, półkolistym nadświetlem i prostokątnym nadprożem.

W czasie I wojny światowej obiekty zostały mocno zniszczone, głównie przez wojska rosyjskie, które zorganizowały w nim sztab a potem koszary; szkody usunięto do 1920 r. Po wybuchu II wojny światowej w 1939 r. budynki ponownie splądrowano i ograbiono; wojna spowodowała fragmentaryczne zniszczenie szkoły, które usunięto do 1947 r. Budynki niezmiennie, od ponad wieku, funkcjonują jako szkoła zgodnie z pierwotnym przeznaczeniem. W trakcie użytkowania obiektów kilkakrotnie poddawano renowacji (w 1947, 1954-1964, 2005). W 2007 roku od południowego wschodu dobudowano nowoczesną salę gimnastyczną, połączoną łącznikiem ze starym budynkiem szkoły i małej sali sportowej.

W obecnym kształcie obiekt szkolny składa się z trzech segmentów tj.: budynku dydaktycznego i małej sali sportowej oraz nowej dużej sali sportowej. Budynek dydaktyczny jak i mała sala sportowa wykonane są w technologii tradycyjnej murowanej. Ściany zewnętrzne i wewnętrzne z cegły pełnej. Stropy budynku wykonane są jako ceramiczne kolebkowe (w piwnicy), na wyższych kondygnacjach ceramiczne odcinkowe i częściowo żelbetowe monolityczne. Żelbetowy strop nad помещением kawiarni wzmocniony dodatkowo belkami stalowymi. Posadowienie bezpośrednio na ścianach fundamentowych murowanych z cegły ceramicznej pełnej. Więźba dachowa o konstrukcji drewnianej.

ALKAZAR KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI TOMASZ GŁOWACZ

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH

ELEWACJI BUDYNKU I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO IM. KRÓLA WŁADYSŁAWA JAGIEŁŁY W DĘBICY

Fot. archiwalne

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Wiele czynników oddziałujących synergicznie przyczyniają się do niszczenia obiektów historycznych o wartości artystycznej i zabytkowej. Do najważniejszych z nich należą między innymi procesy chemiczne, fizyczne, mechaniczne oraz biologiczne.

Obiekty eksponowane na zewnątrz takie jak detal architektoniczny, sztukaterie, tynki a nawet kamienne elementy znajdują się pod wpływem oddziaływania środowiska agresywnego, bogatego w różnego rodzaju gazy, pyły, sadze i mikroorganizmy. Dlatego zmiany zachodzące w strukturze poszczególnych materiałów, z których wykonana została kamienica nie tylko są naturalnym procesem starzenia się poszczególnych materiałów ale przede wszystkim znajdują się pod wpływem wymuszonych procesów np. fizyko-chemicznych, który prowadzi do korozji a nawet i degradacji tkanki zabytkowej.

Obowiązkiem właściciela zabytku jest ochrona przed czynnikami prowadzącymi do niszczenia obiektu. Najskuteczniej można to zrealizować poprzez stosowanie zabiegów profilaktycznych, które uniemożliwiają działanie procesów destrukcyjnych.

Niestety często właściciele zabytków reagują zbyt późno, w momencie kiedy obiekt uległ już takim procesom niszczącym, których powstrzymanie wymusza stosowanie metod droższych ale i bardziej agresywnych. Metody te ingerują w materię zabytku, tracąc bezpowrotnie jego wartość artystyczną i kulturową.

Radykalne zabiegi konserwatorskie, restauratorskie oraz w dużej mierze nieuzasadnione generalne remonty przyczyniają się do utraty tych wartości. W wyniku tych działań otrzymujemy mniej lub bardziej udaną kopię zabytku, który nie ma nic wspólnego z reliktem przeszłości.

Stan zachowania elewacji tego obiektu wskazuje na konieczność przeprowadzenie gruntownych prac remontowych i konserwatorskich. Elewacje posiadają zniszczenia mechaniczne i fizyko-chemiczne. Wątki ceglane przeznaczone do ekspozycji zachowane są w zróżnicowanym stanie, posiadają zabrudzenia charakterystyczne dla wielkomiejskiego klimatu. Cegła ceramiczna jest w lepszym stanie jak cegła cementowa. Na powierzchni cegieł ceramicznych występuje warstwa ciemnej miejscami *falszywej patyny*, lokalnie występują zabielenia najprawdopodobniej powstałe w skutek wymywania przez wodę opadową spoiwa z zapraw spoinujących. Uszkodzenia cegieł oraz spoin rozlokowane są przy dolnych partiach budynku jak podpiwniczenia oraz miejsca gdzie rozlokowane są rury spustowe, na wskutek nieszczelnej instalacji partie zostały podmywane przez wodę i w tych miejscach zauważalne są duże ubytki strukturalne cegieł. Cegła cementowa z uwagi na zastosowanie dużego kruszywa jako wypełniacz posiada zniszczenia strukturalne widoczna jest całkowita dezintegracja, lokalne ubytki warstw przypowierzchniowych cegieł, złuszczenia, zaplamienia, zbielenia powstały zapewne poprzez krystalizację soli, która zostaje podciągana kapilarnie z wody gruntowej. W tych miejscach również zaobserwować można zielone wykwity związane z działalnością mikroorganizmów. W strefie podpiwniczenia, parterowej oraz lokalnie na każdej z elewacji cegła cementowa przemalowana oraz z wtórnymi powłokami szpachlowymi z zaprawy cienkowarstwowej o spoiwie cementowym, co również przyczyniło się do zniszczeń estetycznych i strukturalnych. Farba oraz cienkowarstwowe zaprawy mineralne są zbyt szczelne blokująca odparowanie wody z cegły spowodowała jej dezintegrację i rozpad. Na elewacjach zaobserwować można przemurowania, zamurwane niektóre okna i reperację wтку ceglano-cegłą o innym kolorze i wytrzymałości. Elewacje w strefie przyziemia oraz w okolicach rynien i rur spustowych posiadają zniszczenia strukturalne obszarów ceglanych oraz kamiennego cokołu. Stan zachowania elementów

ALKAZAR KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI TOMASZ GŁOWACZ

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH

ELEWACJI BUDYNKU I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO IM. KRÓLA WŁADYSŁAWA JAGIEŁŁY W DĘBICY
wystroju architektonicznego jest na wszystkich elewacjach zróżnicowany, ale ogólnie zły.

W najgorszym stanie jest cegła cementowa, która w wielu obszarach uległa zniszczeniom strukturalnym. Podobnie w złym stanie zachowania jest kamienny cokół, zasolenie obiektu oraz zbyt szczelna spoina doprowadziła do wypłukania spoiwa krzemianowego z kamienia i w konsekwencji jego dezintegrację strukturalną. Portal kamienny na elewacji frontowej, wtórnie pomalowany w kolorze ugrowym, podobnie attyka wieńcząca ryzalit, posiada wtórne tynki oraz powłoki malarskie. Brak kilku elementów zdobniczych wykonanych z mataloplastyki.

Fotografia archiwalna obrazuje stan zachowania kamiennego portalu przed jego pomalowaniem.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

A. Wnioski i założenia konserwatorskie

Z uwagi na zły stan zachowania wszystkich elewacji wynikający z destrukcji wątku ceglanego wykonanego z cegły cementowej oraz późniejszych remontów, konieczne jest przeprowadzenie gruntownych prac konserwatorskich o charakterze technicznym i estetycznym. Prace te będą prowadzone z dbałością o zabytkowy charakter budynku i zmierzały do odtworzenia pierwotnego wyglądu fasad.

B. Proponowane postępowanie konserwatorskie

Przedstawiona poniżej propozycje Programu Prac Konserwatorskich oparte zostały na przeprowadzonych badaniach archiwalnych oraz ocenie stanu zachowania poszczególnych elementów budynku. W trakcie oględzin obiektu oraz badań archiwalnych rozpoznano zakres późniejszych, niekorzystnych zabiegów renowacyjnych i budowlanych.

Przed przystąpieniem do remontu należy wykonać badania stratygraficzne tynków attyki oraz kamiennego portalu, w celu rozpoznania budowy technologicznej tych elementów ponieważ na analogicznych obiektach zaobserwować można wyprawy tynkarskie z cementu romańskiego.

TYNKI ATTYKI

1. Oczyszczyć powierzchnię, usunąć wtórne powłoki malarskie, zacierki cementowe. Należy wykonać próby i dostosować metodę oczyszczania powierzchni w zależności od stanu zachowania poszczególnych elementów, zalecane jest użycie metody strumieniowo – ściernej, z zastosowaniem drobnego kruszywa oraz gorącej wody. Dopuszczalne jest piaskowanie na sucho ale należy zachować szczególną ostrożność tak aby nie uszkodzić powierzchni substancji zabytkowej. Miejsca pokryte grubymi nawarstwieniami lub *falszywą patyną* doczyszczać chemicznie stosując 5 % roztwór kwasu fluorowodorowego, stosując w okładach celulozowych, lub nanoszony w postaci roztworu pędzlem, na zmoczony kamień. Roztwór po około 15 min obficie spłukać wodą. W razie potrzeby zabieg powtórzyć nie więcej niż trzy razy.
2. Należy w jak największym stopniu zachować oryginalne wyprawy tynkarskie oraz detal architektoniczny, dlatego odspojone tynki podkleić metodą iniekcji za pomocą iniekcyjnym klejem epoksydowym lub wapnem hydraulicznym, ewentualne przestrzenie między tynkiem a licem wypełnić zaprawą, która zawiera syntetyczne wapno hydrauliczne poprzez zastrzyki podtynkowe.
3. Wtórne tynki cienkowarstwowe usunąć.
4. Powierzchnie, na których zlokalizowana siedliska grzybów i glonów pokryć preparatem glono i grzybobójczym.
5. Osłabione tynki oraz detal architektoniczny wzmocnić środkiem zawierającym częściowo skondensowane estry kwasu ortokrzemowego, odczekać trzy tygodnie, po wykonanym zabiegu należy sprawdzić skuteczność impregnacji i w razie potrzeb czynność powtórzyć.
6. W miejscach, w których usunięto tynk wykonać rekonstrukcję: na uprzednio oczyszczonej powierzchni do lica cegły należy narzucić obrzutkę tzw, szprycę sporządzoną z zaprawy o spoiwie wapnie trasowym lub jeżeli badania potwierdzą obecność wypraw tynkarskich z cementu romańskiego to należy zastosować zaprawę o spoiwie cementu romańskiego. Następnie nałożyć tynk lekki renowacyjny ze spoiwem trasowym lub o spoiwie z cementu romańskiego.

7. Jeżeli badania stratygraficzne wykażą obecność wypraw tynkarskich z cementu rromańskiego wówczas powierzchnie zrekonstruowanych tynków oraz detalu architektonicznego pokryć 3mm szlichtą sporządzoną z zaprawy zawierającą cement rromański nie malować. Natomiast jeżeli badania nie wykażą technologii tynków rromańskich należy powierzchnie zagruntować i pokryć dwukrotnie farbą dyfuzyjną w kolorze zbliżonym do piaskowca. Kolor ustalić na komisji z inspektorem Urzędu Ochrony Zabytków.

KAMIENNY PORTAL

1. Oczyszczenie powierzchni kamienia z powłok malarskich, nawarstwień i zabrudzeń za pomocą dobranych metod hydrodynamicznych lub strumieniowo-ściernych. Zachować szczególną uwagę w partiach gdzie detal kamieniarski jest osłabiony i narażony na wypłukanie spoiwa bądź dezintegrację.

2. Miejsca pokryte grubymi nawarstwieniami lub *falszywą patyną* doczyszczać chemicznie stosując 5 % roztwór kwasu fluorowodorowego, stosując w okładach celulozowych, lub nanoszony w postaci roztworu pędzlem, na zmoczony kamień. Roztwór po około 15 min obficie spłukać wodą. W razie potrzeby zabieg powtórzyć nie więcej niż trzy razy. Można użyć gotowej pasty zawierającej fluorek amonu.

Należy pamiętać, że po zabiegach chemicznych kamień należy odsolić!

Zastosować metodę wymuszonej migracji soli do rozszerzonego środowiska poprzez okłady z ligniny celulozowej przesączonej wodą zdemineralizowaną, ilość zabiegów odsolenia dostosować do stopnia zasolenia kamienia.

3. Usunięcie zwietrzałych partii kamienia i uzupełnienie poprzez flekowanie. Dopuszcza się wymianę zwietrzałych i zniszczonych płyt kamiennych stopnia i podstopnicy, zachowując rodzaj, wielkość, kolor oraz fakturę jak pierwotnie.

4. Przeprowadzić zabieg biobójczy w miejscach gdzie zlokalizowano nawarstwienia biologiczne, poprzez pokrycie powierzchni preparatem fungistycznym glono i grzybobójczym.

5. Podklejenie odspojonych partii poprzez iniekcję, oraz sklejenie spękań klejem epoksydowym lub dyspersją wodną żywicy epoksydowej.

6. Elementy kamienne należy wzmocnić strukturalnie poprzez impregnację wzmacniającą środkiem hydrofilnym. Zaleca się użyć środek zawierający częściowo skondensowane estry kwasu ortokrzemowego. Nasywanie kamienia wykonać poprzez nanoszenie preparatu za pomocą pędzla, pipety, strzykawki lub gruszki gumowej. Aby umożliwić prawidłowy przebieg wzmacniania strukturalnego powierzchni kamienia co za tym idzie prawidłowy przebieg kondensacji kwasu krzemowego w porach kamienia, nasycony obiekt zostanie zabezpieczony przed szybkim odparowaniem rozpuszczalnika, osłaniając i tworząc wokół nasyconego pomnika atmosferę o zwiększonej wilgotności. W tym celu elementy kamienne należy osłonić folią poliestrową i odczekać 3 tygodnie. Po wykonanym zabiegu należy sprawdzić skuteczność impregnacji i w razie potrzeb czynność powtórzyć.

7. Następnie należy wykonać zbrojenia konstrukcyjne pod większe rekonstruowane partie. W tym celu w miejscach większych ubytków oraz naprężeń mechanicznych wykonane zostanie zbrojenie w postaci tzw pajęczków i klamer z drutu nierdzewnego o różnej średnicy, który osadzony zostanie w kamieniu po wcześniejszym nawierceniu otworów o odpowiedniej średnicy. Do osadzenia zbrojenia w gniazdach należy zastosować żywicę epoksydową z utwardzaczem, modyfikowaną mączką tiksotropową w celu zmniejszenia jej lepkości, co pozwoli zachować czystość podczas wykonywania zabiegu.

8. Uzupełnienie ubytków kamienia masą ze sztucznego kamienia opartą na spoiwie cementowo-wapiennym z wypełniaczem w postaci kruszywa, mączki wapiennej i piasku kwarcowego odpowiedniej frakcji. Parametry fizyko mechaniczne masy zostaną precyzyjnie dostosowane do parametrów fizyko-mechanicznych uzupełnianego kamienia z uwzględnieniem warunków panujących przy obiekcie. Dla polepszenia przyczepności kitu do podłoża, proponuje się pokrycie powierzchni przełomu ubytków akrylowym środkiem adhezyjnym. Do uzupełnienia ubytków kamienia można zastosować zaprawę mineralną fabrycznej produkcji przeznaczoną do uzupełnień ubytków w piaskowcu

9. Spoiny pomiędzy kamieniami uzupełnić zaprawą mineralną składającą się z kruszywa, wapna oraz małej ilości cementu portlandzkiego lub zastosować gotową zaprawę do spoin. Należy pamiętać, że fuga powinna posiadać większą nasiąkliwość i mniejszą wytrzymałość mechaniczną niż kamień

10. Następnie elementy kamienne należy zabezpieczyć przed wnikaniem wody preparatem hydrofobizującym, w tym celu kamień pokrywamy kilkakrotnie pędzlem lub natryskowo preparatem hydrofobowym, jedna warstwa po drugiej, mokre w mokre.

11. Elementy rekonstruowane należy scalić kolorystycznie do koloru otoczenia stosując pigmenty w proszku odporne na alkalia, jako spoiwo zastosować roztwór Paraloidu B-72 w toluenie. Można zastosować gotowe farby krzemoorganiczne.

WĄTEK CEGLANY

1. Oczyszczenie powierzchni cegieł z nawarstwień i powłok malarskich za pomocą metody strumieniowo-ścierniej. Zaleca się wykonanie oczyszczania wątku ceglanoego poprzez piaskowanie suchym lodem, ponieważ pozwoli to ochronić elewacje przed nadmiernym przemoczeniem co mogłoby spowodować wykwyty zasoleń lub nawarstwień cementowych, dzięki tej metodzie cegła zachowa swój oryginalny spiek, który chroni ją przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi.
2. Doczyszczanie chemiczne poprzez zastosowanie preparatów chemicznych opartych o związki kwasu fluorowodorowego lub związki amonu.
3. Należy wykonać zabieg dezynfekcji i dezynsekcji partii wątku, gdzie zlokalizowano nawarstwienia biologiczne. W tym celu należy powierzchnię pokryć preparatem fungistatycznym, glono i grzybobójczym
4. Usunięcie skorodowanych cegieł poprzez odkucie, usunięcie również wtórnych wstawek ceglanych oraz niektórych zamurowań okiennych. Do ustalenia z inwestorem.
5. Usunięcie wtórnych spoin cementowych oraz szlicht i zaplamień.
6. Usunięcie wtórnych elementów metalowych, kołków drewnianych, starych instalacji itp.
7. Impregnacja wzmacniająca cegłę, należy pokryć mur preparatem krzemoorganicznym i odczekać 3 tygodnie aż proces wzmacniania zostanie zakończony.
8. Wykonanie uzupełnień wątku ceglanoego, w miejscach dużych ubytków należy wstawić cegłę licówkę wielkością oraz kolorem odpowiadającą cegle oryginalnej, mniejsze uzupełnienia należy wykonać zaprawą mineralną z mączki ceglanoej lub zastosować gotowe zaprawy renowacyjne. Ubytki w cegle cementowej uzupełnić zaprawą mineralną o właściwościach fizycznych i optycznych zbliżonych do zachowanej cegły
9. Uzupełnienie spoin zaprawą wapienno-piaskową z dodatkiem cementu portlandzkiego i wapna gaszonego, lub użyć gotową zaprawę do spoinowania o właściwościach dyfuzyjnych.

Należy pamiętać aby kształt spoiny oddawał charakter oryginalnej, posiadał wklęsłą formę. Wszystkie spoiny w wątkach ceglanych należy pomalować w kolorze czarnym.

10. Impregnacja hydrofobowa preparatem hydrofobowym.
11. Następnie po około 3 dniach wykonać korekty kolorystyczne kitów poprzez ich scalenie z otoczeniem używając farby laserunkowych krzemooorganicznych.

KAMIENNY COKÓŁ

1. Oczyszczyć kamienny cokół z powłok malarskich, nawarstwień i zabrudzeń bitumicznych za pomocą dobranych metod hydrodynamicznych lub strumieniowo-ściernych. Zachować szczególną uwagę w partiach gdzie detal kamieniarski jest osłabiony i narażony na wypłukanie spoina bądź dezintegrację.
2. Miejsca pokryte grubymi nawarstwieniami lub *falszywą patyną* doczyszczać chemicznie stosując 5 % roztwór kwasu fluorowodorowego, stosując w okładach celulozowych, lub nanoszony w postaci roztworu pędzlem, na zmoczony kamień. Roztwór po około 15 min obficie spłukać wodą. W razie potrzeby zabieg powtórzyć nie więcej niż trzy razy. Można użyć gotowej pasty zawierającej fluorek amonu.
3. Usunięcie zwietrzałych partii kamienia i uzupełnienie poprzez flekowanie. Dopuszcza się wymianę zwietrzałych kamieni zachowując rodzaj, wielkość, kolor oraz fakturę jak pierwotnie.
4. Przeprowadzić zabieg biobójczy w miejscach gdzie zlokalizowano nawarstwienia biologiczne, poprzez pokrycie powierzchni preparatem fungistycznym.
5. Podklejenie odspojonych partii poprzez iniekcję, oraz sklejenie spękań preparatem epoksydowym.
6. Elementy kamienne należy wzmocnić strukturalnie poprzez impregnację wzmacniającą środkiem hydrofilnym. Zaleca się użyć środek zawierający częściowo skondensowane estry kwasu ortokrzemowego. Nasycanie kamienia wykonać poprzez nanoszenie preparatu za pomocą pędzla, pipety, strzykawki lub gruszki gumowej. Aby umożliwić prawidłowy przebieg wzmacniania strukturalnego powierzchni kamienia co za tym idzie prawidłowy przebieg kondensacji kwasu krzemowego w porach kamienia, nasycony obiekt zostanie

ELEWACJI BUDYNKU I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO IM. KRÓLA WŁADYSŁAWA JAGIEŁŁY W DĘBICY zabezpieczony przed szybkim odparowaniem rozpuszczalnika, osłaniając i tworząc wokół nasyconego pomnika atmosferę o zwiększonej wilgotności. W tym celu elementy kamienne należy osłonić folią poliestrową i odczekać 3 tygodnie. Po wykonanym zabiegu należy sprawdzić skuteczność impregnacji i w razie potrzeb czynność powtórzyć.

7. Następnie należy wykonać przemurowania wątku kamiennego z zastosowaniem nowego kamienia w obszarach dużych ubytków, natomiast w przypadku mniejszych ubytków należy wykonać uzupełnienia zaprawą fabryczną służącą do uzupełnienia ubytków w piaskowcu lub masą ze sztucznego kamienia opartą na spoiwie cementowo-wapiennym z wypełniaczem w postaci kruszywa, mączki wapiennej i piasku kwarcowego odpowiedniej frakcji. Parametry fizyko mechaniczne masy zostaną precyzyjnie dostosowane do parametrów fizyko-mechanicznych uzupełnianego kamienia z uwzględnieniem warunków panujących przy obiekcie. Dla polepszenia przyczepności kitu do podłoża, proponuje się pokrycie powierzchni przełomu ubytków akrylowym środkiem adhezyjnym.

9. Spoiny pomiędzy kamieniami usunąć i wstawić nową szerokoporową z wapnem trasowym. Należy pamiętać, że fuga powinna posiadać większą nasiąkliwość i mniejszą wytrzymałość mechaniczną niż kamień. Kolor jaśniejsza od wątku kamiennego.

10. Następnie elementy kamienne należy zabezpieczyć przed wnikaniem wody preparatem hydrofobizującym, w tym celu kamień pokrywamy kilkakrotnie pędzlem lub natryskowo preparatem hydrofobowym, jedna warstwa po drugiej, mokre w mokre.

DETAL ZDOBNICZY ELEWACJI-METALOPLASTYKA

1. Zachowane elementy metaloplastyki oczyścić mechanicznie z powłok malarskich a następnie pokryć dwukrotnie w kolorze czarnym farbą poliwinylową.

2. Brakujący detal zrekonstruować i osadzić na elewacji analogicznie jak oryginalny.

3. Balustradę balkonu oraz kraty oczyścić mechanicznie z powłok malarskich a następnie pokryć dwukrotnie w kolorze czarnym farbą poliwinylową.

OBRÓBKI BLACHARSKIE

1. Obróbki blacharskie parapetów usunąć i zamontować nowe aluminiowe powlekane o kolorystyce tożsamej z istniejącą kolorystyką orygnowania. Blacha montowana na kołki i klej o półokrągłej listwie kapinosa.

ALKAZAR KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI TOMASZ GŁOWACZ

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH

ELEWACJI BUDYNKU I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO IM. KRÓLA WŁADYSŁAWA JAGIEŁŁY W DĘBICY

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

ALKAZAR KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI TOMASZ GŁOWACZ

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH

ELEWACJI BUDYNKU I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO IM. KRÓLA WŁADYSŁAWA JAGIEŁŁY W DĘBICY

Fot. Nr 1 i 2. Elewacja frontowa budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 3 i 4. Elewacja frontowa budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 5 i 6. Elewacja frontowa budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 7 i 8. Elewacja frontowa budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 9 i 10. Elewacja frontowa budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 11 i 12. Elewacja frontowa budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 13 i 14. Elewacja południowo-wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 15 i 16. Elewacja południowo-wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 17 i 18. Elewacja południowo-wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 19 i 20. Elewacja południowo-wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 21 i 22. Elewacja południowo-wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

ALKAZAR KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI TOMASZ GŁOWACZ

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH

ELEWACJI BUDYNKU I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO IM. KRÓLA WŁADYSŁAWA JAGIEŁŁY W DĘBICY

Fot. Nr 23 i 24. Elewacja południowo-wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 25 i 26. Elewacja wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 27 i 28. Elewacja wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 29 i 30. Elewacja wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 31 i 32. Elewacja wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 33 i 34. Elewacja wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 35 i 36. Elewacja wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 37 i 38. Elewacja wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 39 i 40. Elewacja wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 41 i 42. Elewacja wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r.

Fot. Nr 43 i 44. Elewacja wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r

Fot. Nr 45 i 46. Elewacja wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r

Fot. Nr 47 i 48. Elewacja wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r

Fot. Nr 49 i 50. Elewacja wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r

Fot. Nr 51 i 52. Elewacja wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r

Fot. Nr 53 i 54. Elewacja wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r

Fot. Nr 55 i 56. Elewacja wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r

Fot. Nr 57 i 58. Elewacja północno-wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r

Fot. Nr 59 i 60. Elewacja północno-wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 2024r

Fot. Nr 61 i 62. Elewacja północno-wschodnia budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy. Stan przed konserwacją.

Fot. Tomasz Głowacz

Dębica 20224.

